

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

(ગુજરાત કોપીરાઈટ વિભાગ)

(old)

અનુક્રમાંક ૯૪૦ કિંમત

ગ્રંથનામ ર-મસ્યાજા ૯૫૫

વર્ગાંક

१
मरिचानाछपा

नारि, कृष्णोत्पल्लवः
रश्मिद्वयं प्रकाशितं दृष्टाण्डं;
त्यक्तं, देहस्य तन्मयं विज्ञेयो;
अहम्, तरति ज्ञे लोकाव्यतेषां;
सर्वा, इत्येषामुत नृणां द्वैताये;
आत्मनस्तत्त्वो, रूपति तु सुखली

[illegible]

આણ અક્ષર નિન્ન નામ, પગથિના છે પાંગમિયો,
 જે છે બાહુ દિશાથી જાણી પાંડી જ્યાં વળિયો,
 શીશી દિશા છે શરી, મોન બનૈ સંમત થયે,
 અવની થી અંતરિયા, ચરણ વિના તે ચાલે,
 સુખ દુઃખ સંસાર જાળ વાલ્યો જાણી જોઈ,
 તો આપે બન ધીનને, કહી નિવારણ ન છે, ૨
 પોત્ત — રાતો.

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ १ ॥
 श्रीकृष्णाय नमः ॥ २ ॥
 श्रीगणेशाय नमः ॥ ३ ॥
 श्रीविष्णवे नमः ॥ ४ ॥
 श्रीशिवाय नमः ॥ ५ ॥
 श्रीब्रह्माय नमः ॥ ६ ॥
 श्रीमहेश्वराय नमः ॥ ७ ॥
 श्रीनारायणाय नमः ॥ ८ ॥
 श्रीरामाय नमः ॥ ९ ॥
 श्रीलक्ष्मणाय नमः ॥ १० ॥
 श्रीसुग्रीवाय नमः ॥ ११ ॥
 श्रीहनुमताय नमः ॥ १२ ॥
 श्रीगौरीय नमः ॥ १३ ॥
 श्रीकल्याणाय नमः ॥ १४ ॥
 श्रीवैष्णवाय नमः ॥ १५ ॥
 श्रीशैव्याय नमः ॥ १६ ॥
 श्रीबौद्धाय नमः ॥ १७ ॥
 श्रीजैन्याय नमः ॥ १८ ॥
 श्रीसर्वेभ्यो नमः ॥ १९ ॥
 श्रीमहादेवाय नमः ॥ २० ॥

(३)
 पाण्डुकोपिस्त्राजकोपेचक्रजो, गृह
 एतेनेयापेभागाएनेअधिकटे
 तलो ३ उत्तर- पाद्य

वर्ष, मोहिना, दिवैस्, चर्ज
 जट्टयशएलुनशार, खाण
 खेइधुअजेभुअ, लखेलुप
 अनुदायारआइर, रीशित
 अएयउधरतरतीज, अनुअज
 पाण्डोअचिंतनो परवरे, वराआधार
 महाराजमनेइइएइरो, रीगमणलटसमरीतामह
उत्तर- सूर्यरथतथाअइएसुधां

सहस्रयारपरसात, आंजअनुपगतोदीही,
 अएहन्नरपरत्राएय, नुलअमरतपेमीही,
 शिगत्राएसुजोए, पुअजेप्राइमपोदे,
 पुइअजेअजणयंत, नुगतिअजलेजेनेडे,
 छेआहयराएइडारमाए, राएअजअजेपीअ
 तेसमरीतासाअजअजएअंरीसएअइअनेनेह
उत्तर- सहस्रसुजीगंगा, सहस्रमुज
जाग तथा पारयतीसुधांरीक

आतंलातनारंग, सीलोपीण
 लोहसड्डहसिबेस, रावगं

इन्द्र इधिर मणिरत्न, मेर मोटम तुष्ट तरणां;
 लुपवंतु पदं पक्षि, सिंह नर हनती हरणां;
 यणी न इ मैतन नर नरिनी, लाय इ न ले प्री लियो;
 शाभज इ हे ये तो यतुर नर, अइरंग सो नो द्वियो- ६

गीतर—पडछायो.

गुंतीतर-

तइणी अक्षर अण्य, पातणी सोरा सरणी;
 रस भय इ इ इ, पडिते प्रीते परणी;
 सपुत तरण्य संतान, देपने दुर्लभ नीडां;
 तरण्य लोकां तत्व, महोना अमृत मीडां;
 माननी मनमाने ते थडी, आण आण दे आघडी;
 शाभज इ हे स रुने समनने, इ हे रो डामनी रोखडी.

गीतर—सेखडी.

नव ग्रह मांही नाम, डामडा सधनुं इरतो;
 पूरण नरी परताप, तापनी हर डत हरतो;
 आश्वी रागिने लोअय, रोग इ अघने हे हे;
 साखाना मसरघार, सारंग पर धाहन रुने हे;
 तेने नामे ने नाम छे, ते आ ज्यथी दुअ नरी;
 खे गी गी गी गी गी गी गी, तो यणी सो से थरी.

गीतर—यां हलो.

इन्द्र इन्द्र इ हे नय, नय न नी नन पाण डोण;
 नय नय नय नय नय नय नय, नय नय नय नय;

सारगणे संसार, लूपपण गणे लसाछे;
 अतिरी नीलवग अंग, संग सोलीत स्याछे;
 गोणाडारे गुणवतछे, असन्न मन पुरण हरे;
 जे स्वामी वीते लायसो, सामग हहे सोणे सरे.

—छित्त—मोती—

नारमणी छरी वीरी, पुशे परहाणे ने नो;
 सुरप बियाहन नत, तात नराणे सणी ते नो;
 नाम जे नर होय, आपदा जे नो सरणो;
 यसे वैधले एत नृपति ते पुरे पराज्यो;
 ते ताते वततरी पीतापे नर नर हो से,
 पंड्याल पहे सो लायज्यो, त्यारे पछी सोण यरी.

—छित्त—मुडो—

सपुत ताणुं छे नाम, सत्नामां वीले सेह सो;
 वळनी डेई डेप, पुन नराणे नराणे हो से;
 ने नरे नराणे नराणे नराणे हो से;
 तसु नरे नराणे नराणे नराणे हो से;
 ते नरना त-छी छीने, डेई डेह छे डामनी;
 रामण हरे, राणी राणी रामो नरो मुल ना नी.

—छित्त—पेडा—साफ—

साह नारी जे नार, नार काठे नर नराणुं;
 काह नरे नर होय, पुशे ने वीरी प्रमाणुं;

१ सोण सणगार.

ધારનેર નામ, ભાગત્રીને લે તેનો;
 અંત્ય મધ્યને આર્ય, આગળને રાવરનેનો;
 હરધડી તેને હરનાર છે, કુંખરાળેને ફરનું;
 વળીને મોટે કોરવ . આ, તરત સામ છે તેનું. ૧૨

છીતર—ચીર.

કાયા કૃષ્ણસ્વરૂપ, સુધડપણ સારો સળિથી;
 ભોગી નરને નામ, રિત્રે તે બેહે કબૂત્રી;
 પાંખડિયે પરને કાળે રહે તરિશથી આવે;
 પાંખી ગુણ ગાણાળે રહે રાગત્રી છે આવે;
 એ નરને ને અડકે, ન કાળા પાંખી તે અપભને;
 તે સાવ કંથ લેખ્યા વિના, તો સુંછી સોળે સને. ૧૩

છીતર—ચંપાનાં ફુલ.

અણ અલિર તરતીજ, તેર ગુણ સોભા સારી;
 રાગ દ્વાર સનમાન, બાજે નરને નારો;
 બપુર કહે નિબનામ, પુષ્પ બે શોભે સંગે;
 કામ વધારણ કાય, રંભિત તે સૌને રંગે;
 ફળ ફલ વિના છે ફટકું, કંથ સાવ કહે કામની;
 તો સૌમળ કહે સૌજે સને, ને બકરંતાં બમની. ૧૪

છીતર—તાંબુળ.

સરસ સરોવર એક, લચું છે નિર્મળ નીર;

૧. સીંચાળામાં તાલનો.

પિયે નહીં દોષે પંથિ, હૃદયનવ બેસે તીરે;
 તે સરસામિ પેનય, બુડે નનને તાંઝાઝા;
 હૃદયનવામે દેહ, રેહ તરતી બે તાન;
 કવિ શામળ કહે છે કારમું, હોં શી નનને ફિત હૃદયે;
 સ્વામી લાલો સોહામણ, તો સોળે પૂરવે શી-૧૫

છેતર—દરવાણ

ચંદ્ર બિંબ જાહાર, નામ બે અક્ષર નારી;
 રુની રંગાર સોલીત, બહુ ગુણની બલહારી;
 મુખ મંડન મહાદૂપ, અનૂપ મધી શી દેહે;
 તેથી શોભે નાર, કાન સુણી નરને હે;
 લક્ષ્મી બરચીતે લાવને, રંગાપદ્મ યું ધીસરી;
 શામળ કહે સામાને સને, તેથી હૃદયું હીસરી-૧૬

છેતર—કાનની જાલ

ચાર પુરુષે પદ્મ પૂજા, પદ્મને પદ્મ પૂજે નારી;
 તેને બે નપુસક તન, વપૂએ નુબો વિચારી;
 બે બાહેનો કાઠ, પુરુષ પરમાણો બેહે;
 નર વિદ્યો નરે, સુખેની ફાળો નેહે;
 જે લાલકરું કામળા, નર ચાવર નિત્ય ચોલરી;
 કવિ શામળ કહે છે કારમું, હોં શી નનને ફિત હૃદયે-૧૭

છેતર—પદ્મ

નારીને શિરનાજા, દિશે તે ફાળો લંમર,

મોંઘી મોંઘે મુલ, ત્રહોપજ તેની તાળુ;
 મહિપ સત્તામાં માન, પવિત્ર પંડિતે પરજી;
 છાની રાખીને છજા ફરી, પ્રસિદ્ધ પોતે થાયછે;
 શામળા ફેરે સ્યામી બાયને, બેરાયાં ગિર રાયછે.
બીજર—ફસ્તુરીછે. ૨૧

જીવ યિનાનો સાપ, બેમ પાસેથી સરખો;
 બરાય મૂજ નહીં બેર, પંડિતે તેને પરખ્યો;
 નરનારીની કુરુદને ફેરે શીરોને ફરડું;
 યસ્ત્ર તણે-કીરે, જુદી જોડાણ છાણી રાડું;
 બેદર તેનાં બે પાસછે, બહાર ગયો ઘીઠો બહુ;
 શામળા ફેરે સમરા સેરે જછે, સુણ્યા થિડી સમનેસાડું.
બીજર—નાડું. ૨૨

બેકમાર મુખ દોય, લૂપ સત્તામાં તાળુ;
 ગૌર બરણ મુખ બેક, બેક કુરુપાડાળુ;
 નહીં હાડાં છાણી રાડું, ગેરી તરાતે જ તોલે;
 મારે મોહોડમ માર, બુમ પાડી તે બોલે;
 ગળી રહેલું જાણે ભાવે નહો, કાચું ફરું ફરું જાણે;
 ડાહ્યા ઘાતા મનમાં ધેરે, મહિપાતે કેરાં મન ફેરે.
બીજર—પાબાળ. ૨૩

રાજાજીવણીય નિત, માફમ અધિકું બોલે;

દમાળાવિરાગ, પડી પડી દે;
 કરતી ફણફણકાર, તુપે સહુ મને જાણ;
 એ સમરોએ પણ શિવ નહી, સમતુને મન સેહેલે
 ને પાટે ઘોટે દરી દરી, મહિપતિ કેરે મેહે લહે. ૨૪
 ચિત્તર—પાણીની ઘટમાળ.

શ્યોમખવાળા ચાર, પુત્ર પ્રાદુમ્ની પરખ્યા;
 નદોળિયે કે ની નીચોળિયા દારે સરખા;
 ચાર પમે જે નાર, પ્રીતની રીતે પરખ્યા;
 જેય નપુસક તંત, આઠ એ પેમે પરખ્યા;
 નરખેડુ થાય એ આઠથી, મહો અસ્થિ એ નામના. ૨૫
 ચિત્તર—પલંગ.

નામે મહી એ નાર, અધર અવનીથી સાંધી;
 પનિતાને પણ પાંડ, સોહને પાસે બાંધી;
 માનવિ નાળા અચાર, અહીં રૂઝા રૂઝા;
 આધી પાછી નય, દરી કે એ પેસે;
 ચારે પાસે એ પેસે, દયા ન આપે દેહમાં;
 રામજી કે પંડિત પાદબો, નરનારીના ને મા;
 ચિત્તર—હીંગાળાળા. ૨૬

એ રાયને ઘેર, પણ .થીને ઘોડા;

બીંદે હતાં અન્નેરૂ, બીજીને તે સાધી સન્નેડા;
 ફાપિ ફદ્દી મણખાચ, ડોદમણ ઉંટિ ભણીને;
 પાંચ શેર ફણ અમ્મ, ગણિત પીએ ફુ ગણીને;
 સોમણ ઘણા ધિન ધિન બરે, શોભાયે તે સાધિયા
 ફાળે ઉંટિ અમ્મ એ ફેરલા, શોભણ ફેરલા ફાધિયા. ૨૭

બીજર = ૧૬ ફાપી. ૩૬ ઉંટિ ૪૮ ઘોડા.

શુભમય ગોળાકાર, અધિક અમૃતનો ભરિયો;
 કિન્નરી સહુ સદા ચીરા, ફળુલ તે નરને ફરિયો;
 બ્ને કોઈ પાસે બનય, નાર હાજર તેને દે છે;
 અહો નિશા આઠે બનમ, અધર રસ તેનો લે છે;
 તે નરને મોરે પારથી, શધિર સરવજન ખાય છે;
 શોભણ ફુર માંસ શધિર સદા, શોભામાં વેચાય છે.

બીજર = મધપુડો

મોતીને અનુમાન, છાંચિ પર આવી પડિયો;
 કો બળે ફેનો માલ, કંઈ મારાને બડિયો;
 સો પ્યો મારે ફાપિ, લલાલો બનમાં લગિયો;
 ચોરિ ગયો કો ચોર, કોઈ નરનારે ગણિયો;
 ફરિ કોટિ તત્તથી નવ બડ્યો, લગન બને તો તીજ્યો;
 શોભણ ફુર શોધ્યો નવ મળે, તો કો કિન્નર પીજ્યો.

બીજર = પાણીનો કુરો.

શોધ્ય શણ પરત ફા, આપચા લે પગ આઠે;

(११)

ज्वार हाथि भगलंजलं च मस्तक धिरहो;
 यक्रा नुबलपान, राबहरप्रार रहेछे
 नाबिलतनवरंग, यप्रहलंजलं रहेछे;
 ते पुन्य विनानय पागिये, पयिशा सहस्त्रे नापछे;
 इविशामणइहे शोधीनुमो, सोने रदिय रामछे;
 गितर—पालापी- ३०

अमरत सरजु खडु, सांलगचुछे सो इरण;
 नता छिठ नरीवत, तोलथी ननतो त्रणे;
 पट पगने पट हाथि, नेत्र बे रैयत छे;
 पेरयराणे म्यालंत, ललित ललित एवै ललित;
 ते हानने नामे नामछे, सतवाही शोलीत सत;
 इविशामणइहे शोधीनुमो, हुड इपिन नडहुड;
 गितर—अवण इ एवै ललित ३१

दृष्टे नही नहि येत, नही पत्रे नहि डूले;
 नही पीब पायेत्र, इहे इण अती अमल्य;
 गुण ललित ललित ललित ललित ललित ललित;
 दैव अनुन नृप, रंजु घणे अमृतथी मीठो;
 छे मोंधा गुण मोठी छे मोंधा गुण मोठी छे मोंधा गुण;
 कावरा मणइहे शोधीनुमो, सोने रदिय रामछे;
 गितर—अव गमथिया मीठु ३२

नारी निरखी नीय, नुमो ललित इ नेना;

અંજો ઉત્તરણિંદાપેતુડાપેટા કાઢ્યાં તેનાં,
 નહીં હાથિ નહિ પાછા ફરકાણ તેની કાઢ્યા,
 મુખ નાસાએને પાછા ફરકાણ કાઢ્યા,
 તેનાં પરિપુરિયાતણી, નહીં હોતે પીણી,
 શામળકે સુમતિ સલકાણા, તે શોધીને શો સદા.
 બિત્તર—સર્પની કાંચળી. ૩૩

એક બાળ બે મૂખ, એક બીપર ફેરું;
 બીપર પાતળું છેક, હેડથી પહોળું પીરું;
 તળે મુખ તેમાં ભૂલ, તે હોલાવ્યું બોલે;
 હલાવતાં ફાલંત, વળી ડોલાવ્યું ડોલે;
 અંધાર આગળ અપિરું રહે, શુણ્યતા નન્ને ગમે,
 શામળકે સુમતિ ફેરું તે ઉચિર, ભગત લોક તેને નમે. ૩૪
 બિત્તર—ચેતની ઘંટા.

રથ દીઠો સમરથ, અંધાર અવનીમાં ચાલે;
 બ્રહ્માનામે નામ, મંદિર તેનામાં માલે;
 અપરમ પાર અપાર, મન પેદા ત્યાં થાય;
 પેઠે અગ્ની આંચ, માદ પણ આઝો ખાલ;
 આવે અમર, હાલે અમર, મલ અત્ય માટે મળે;
 શામળકે ફેરું શોધી ભુલ્યો, ફિરકા તે તો ફેરું.
 બિત્તર—કુરુના આકાશ. ૩૫

નીચ ઘેર છે નારેશ બાધામાં રાખે;

(૧૩)

મુખમાં મોટી જીભ, રીઝવી બાજુ રાખે;
 નહીં હાડ લીધે ધત્તી પીડી પીડા હાંડેલો;
 રૂંદે છત્રે દીપ્તિ ફાળે, પુરુષાણે કાળે;
 ધરધણિયા પીતો, નાચે, યથિત્ર નર પુરે રૂંદે;
 રામજી રૂંદે એહું એહું, મોટા બન મરત પહે.
 જીતર—ચાંદુડે. ૩૫

ગાનુ જાનુડે જાને, રામજી રૂંદે રીંડ;
 સુંદર રપરવ પાડ્યા, રૂંદે રમત પી મીડ;
 હાથા ઊપર ફાડ, રૂંદે રાખાણ રૂંદે રીંડ;
 યાદા રીંડે રૂંદે રૂંદે, રૂંદે રૂંદે રૂંદે રૂંદે રૂંદે;
 ખરિતે ઉપર તો બાલ છે, બાલ ઉપર ઘાળા ન રૂંદે;
 યજિનું અમાધાં અમૃત જે રૂંદે રામજી રૂંદે રૂંદે રૂંદે.
 જીતર—ફેરી. ૩૭

પ્રમદા એહ પ્રચંડ, અથર અવની પર રાને;
 ઊપર ઊભા બેચાર, નેમ નયવે તેમના રૂંદે;
 નયમ હોય ને હીમલ, નેર રૂંદે રીંડ રૂંદે;
 બાલ બોલ બળવંત, ઘરા બાધી ત્યાં રૂંદે;
 પાણી તો તેહ પીએ નહીં, અલેખે બાચ રૂંદે;
 પગિયે રાણ નથી પાડ્યા, રૂંદે રૂંદે રૂંદે રૂંદે રૂંદે;
 રૂંદે રૂંદે રૂંદે રૂંદે, રૂંદે રૂંદે રૂંદે રૂંદે રૂંદે.
 જીતર—એવડ, યામડા ચંદ તદાડણ.

અરુનું નારીમાં નાર, પુરુષ એહ પીવા સાંભે.

जेनारिये जण वंत, जयणा सयणी जांघ्यो;
 जयनीथी जंतविसि, नारनय ये ते मजाये;
 याइ धनम वंश, सिधी इडीथी राये;
 परलाति रण इडे क्वरे, गुण इडे रागाय छे;
 शामाव इहु घर श्रीमंतने, नइर जे हुण एणाय छे.
 छिन्नर-यलोण्ड. ३६

इहु घर नुग आहार, छत्रने वी छत छाते;
 रात्रु सरीजा साज, तामनी रेणी लाते;
 यस्त्राल राण विवेक, इजल रियां लली लाते;
 मोंधी छे महामुल्य, नैछने रावद नते;
 सुरा मांही सुरी घणी, सौधी आगण सयरे;
 अविगंवाण रक्षणा देहनी, अर्थ इविशामण करे.
 छिन्नर-दावा. ४०

नौतप निरंजी नार, हायपग दीशान संगे;
 पेट छीपर तो पुरुष, रमाडे इडे रंगे.
 मोहायणो छे इथे, इहु इशये इन्त्या;
 जुमे बगत ननर एतु; एतु; एतु; एतु; एतु;
 प्रमदा जे इ जीण पास छे, तेवरमाडे त्ये मरमे;
 ते इहु इहु इहु इहु इहु इहु इहु इहु इहु;
 छिन्नर-निरा छीपर चटणो. ४१

निरंजने रमां पणी कटेतां नारी नेहे;

खटपट जयां लपाछे, थियां जे नए मेडोहे;
 जयवाये तेरनुं जारहुं, जियन घाले;
 शरीर मांही शाल, यलाची यंयणयाले;
 ने लसि डेर ते लामनी, जेनुं जेहुं सौ जायछे;
 शामज डेह स्वर सोहामणी, ते जाते त्यां पायछे;
 छिन्नर—घंटी ४२

मस्तक पांजी भुज, दीहो में तेनो डमर;
 शिंदाणो समरथ, हस्ती नहि डागो लमर;
 मोट्ट दीरो पुछ, लांजी जेह पासे मोटी;
 जेह समोवडमान, मूल मथोह मोटी;
 खाहार जन जोपे नही, पेट नरी भाएगी पीछे;
 भाएण डेह छन घणां डेरे, शत्रु हार हार लक्ष्मी;
 छिन्नर—पाणी नो डोरी ४३

यतुर रेह दुगुण दुगुण ही जहा जहाणी;
 दषला डेह बाहन, नही डेह बाणी;
 राण पुरा दुगुण दुगुण ही जहा जहाणी;
 सेवड सोले साथि, नही रान्न डेराणी; ये
 जे जड लयंत जंतर धारो, शंयणी यवी यंजाणी;
 छे समरी डवि शामज तणी, नरी यंता नन नणी;
 ये ४४ छिन्नर—पाणी नी यंजात.

रत्नशि डो अमुख, लक्ष्मी सङ्गो गियो;

નાતી માંનર શીશી, નહી માંકડકુડીયો;
 અતિશય એરી અંગ, નહી વીજીનફિસાપે;
 ઘણિ સમેવા ઘંત, તરુણતો થાયતાપે,
 વનવસ્તીમાં પણ વસે, લોલકાંઈ તેમાં નથી;
 ટુલ્લી શ્યામળકેહને સમનશી, કહુડાહો તેને કથી. ૪૮

બીજર-શયંડો.

નારી એક અનુપ, સમસ શોભંતી સેહેલી;
 એ અક્ષરમાં નામ, મુંદરુદયામાં મેલી;
 એ એક શીંગ, એક અંગે દિલોદને;
 સંગ પોસાય, ડાહિ પુનીયાં પુરવેને;
 ત્યજ પ્રારી નકરે, શિંગેથી જાણે બેર
 મળકે શીતે તહાં, ન્યાંવરને કંન્યાયો. ૪૯

બીજર-જારી.

છેલકુદંતો છેડ, એકકેહ એતો ધોરી;
 શિંગાં નથી તે શીશી, કેહ લ્યેતો તોરી;
 પીડે નથી પલાણ, ત્યારે તો મીડકમાણે;
 નથિ રહેતો તંત્રીર, નશર કોઈ શીશીલોતરો;
 પણ શીશીલાને મળ્યાપણે, વગાધિણાતો પચો;
 શ્યામળકેહ અંકે સેહેલ છે, રંગબન્નરુદયે ધોરે. ૫૦

બીજર-શ્યામકડ.

શુભ્ય સુપાત્ર પરિત્રા, કુખમેવાલીનં - ૫૧;

કિંધો પિતાનો કાળ, એક પણ મોરો અંન્યા;
 રી વડાળિયા સાધિ, નતે રૂડો સમ્પણિ;
 ગાંધ નચ્છડે કુલંક, વડા બાકો એયણાણી;
 કે કયણનાર પીતા કયણ, કયણ વડાળિયાનેયરી;
 યારી કયણ કુળ પેદા થઈ, શામળ કહે તે સુંદરી-૫૧

ગીતર—છારા.

નહી નપુંસક નાર, નહી નરને છે મામે;
 અમૃત તુલ્ય અહાર, કરતાં નઠરે ઠામે;
 નિર્મળ નીર ઝરંત, પૂર્ણ ગુણ અપરમ
 દુર્લભ અરોધેય, સકળ ગુણ સોભા
 છે તત્ત્વ તેજ ત્રણ લોકમાં, લાગ્ય શાગિન
 રીતણ કહેનેની નીપળે, બેનર ગાઠે ભેગાયે
 ગીતર—ફોલ, પીલડી પીલવાનો.

અળમાં રહી જીવંત, નહી મેડક નહી મચ્છી;
 ચારે દિશા ચાલંત, નહી પશુ કે નહી પક્ષી;
 પગ વિણ વહે પ્રચાર, પવન પણ નહી પાણી;
 લક્ષ્મી લીલા લેહેર, નહી રાત્ર નહી રાણી;
 છે તત્ત્વ તો જ તારા પુણ્ય પુણ્ય પેદા થયે કુરુ;
 યજિ પારગીતારે પલકમાં, શામળ કહે સમનને સફુ-૫૨

ગીતર—છારા.

એક માત સંતાન, નપુંસકને એક નારી;

(૧૫)

તે બેનાં સંતાન, અલેખે અપરમ પારી;
 નપુરોડનાં સંતાન, અરયે અધિકે ન પચાયે;
 વેડ મૂલ વેચાય, તુપ નેવાને ત્થાયે;
 જાણકાને તેની બેહેનના, સર્વ અરયે તેથી સરે;
 શામળા કહે પણ મોઘાં રહુ, કોડિ કોડી કરતાં રૂરે. ૫૪
બીતર—સોનું જને માટી.

શામાછે શામળી, સ્વરૂપે પણ રોહંતી;
 ભમરાળી ભરપુર, પરદમોરમ મોહંતી;
 રાજાળી વેરા, ઘણી વળવાળી વંડી;
 ગંભીર ઘાખ, સાર રોમિત સિંહલંડી;
 નરનો ભરી, તે વિણ મુખ લખખણા; ૫૫
 ગાએ શામળી કહે, ભલી રીતે બેળે ભામ ગા.
બીતર—મુંછ.

ગીરી—શિખર ગુણવંત, રૂપ રહિયાળો રંગે;
 યં ત્રણ રંગે યં ત્રણ, અતીન્દ્રિય જોવિત અંગે;
 અનિલ ત્રણ કને ત્રણે, સરસ સોભિત ગુલસોરે;
 મૃત્યુ ગીત નયરંગ, વિવીધ પ્રકારે પારે;
 તે ભોગને ગનથી નાણતો, લલના બેઠેલા બેઠણો;
 કવિ શામળા કહે સ્ત્રિ સંગ વણ, વંશ વધે છે તે તણો. ૫૬
શિખર—મોર.

પંખાળી એક પ્રમાણ, કેડથી નારી કહાયે;

ન્યાં મોરલિયેન્ય, આપતેડાથી આવે,
 બીડેતે આકારી, નહીં સમજી નહીં ગરબણ,
 સુત્ર સહિત સોતેત નહીં ઘાઈ કે દરબણ,
 ગંભીર યોજીથી ગરબતી, ધનકુરે ખારણે,
 શામળ કહે રીપણ સમજને, કપણ નારતે કારણે.^{૫૭}
 બીતર—પડાઈ.

પ્રતાપવંતો પુરુષ, નનો ઈશંગ પેરે છે,
 પ્રોત્ત પોષિયે પેટ, શિંગ એક રીપી મોરે છે,
 અરતો સીતે આમ, કોરિ ધાનુત,
 ખાણકુતે હું ખાહુ, ઠામને ઠામ કરે,
 ફરી નવે છે તે ફુડી, ધેર—સ્વરે ગુણગાર,
 શામળ કહે તેના સંગથી, વધતે મુલવેયા.
 બીતર—રેશામનો રેટિયો.

અમરત એક અપાર, વપૂજેતાં વાંકડિયું,
 પાછલા પુંઠ વિશાળ, સોલતુ મુખ સાંકડિયું,
 રૂપ બહુ બહુ નામ, ઘણી બાબત મુખ બોલે,
 છત્રી શરણે તે છત્ર, દીપ દિશા માતે ડોલે,
 બોલાવ્યું બોલે નીચ ધેર, બિંચ અમિતને બીડે,
 શામળ કહે સમજી શોભતી, પારકા ડામન ધેર.^{૫૮}
 બીતર—શરણાઈ, ત્રુઈ, બણગું.

બિરાની નહુડી, જાનકુંડે પોગી, કુંડે ગામી.

कुपटी कुड कुलकु, पंडमां पेडी पाणी;
 पग लांजा जेजाहु, जंध जांधी छे जेडी;
 जनमी नर व्यहंकार, रेड राजंती रेडी;
 ते लामनी लोयइ लोअवे, लुपतिनी पासे लने;
 दुशमन तेने देणी डरे, रामग डहे शोला सने. ६०

गीतर— कटारी

शीश विनाली नार, पुंज पोहुं सुज दाए;
 लो गिंजो जे लक्ष, नमी ते ननु नए;
 नरा जे पेठ, वणी जी वणि जेसे;
 गुथ छे ने पेठ, तेह छे वीयां पेसे;
 गुणने वश डरे, जगत्ताने जाजे जहु;
 रा डरे लो सेहे लछे, रामग डहे शोला सहु. ६१

गीतर— धमाला

नीतम निरखी नार, नुखमवाली अगइती;
 नही हयि नहि पाग, लाउआ जे खणइती;
 मंदिरमां माखंत, ओपती ओदी पेहेरी;
 जासे पिछे निरमल्य, बाह करतो ने बेरी;
 छेजारी लख निरमल नही, झागि डडप डायि डी;
 रामग डहे शोला सभन डी, डहु डहा तेने नडी. ६२

गीतर— तरवार

आख्यो खेतगंर छेड, पावला जेणो लाख्यो,

ગરથકમાયા ડાલ્ય, લાલો રરળી બનને લાલ્યો;
 ચિહાપી સુખપાવ, લલિધાલાજે લેખે;
 ભેને ભેનું ડામ, દુહિએ દુનિયાં દેખે;
 પછી તે બઘડી તે એ દિવસ, રહ્યો ન પૈસો રોકડો;
 ફુંડી પત્રી તો હોય રી, દિશે ન ગાંઠે દોકડો. ૬૩
 એકર—જાણીને રમકડાં—લડયા પી લાગ્યાં.

નહી પુરૂષ છે નાર, જિહાળી ખેતાં નામે;
 મંદ્રખિંબ બાકાર, નથી તે ડામે ડામે;
 રાબદ્વાર રહત, અધરખવનીથી બાં
 ક્યોતિલ વિદ્યાનાણ, સમય દેખી લે
 તે પ્રારબાય મહો કમપણે, બુમપાડી બોલે
 નાના મોટાં નરનારીયો, શામળ કહે સુણો
 પાંતર—પડીયાગ.

એક નારી નીમણા, પ્રમાણિકુ બને પ્રમાણી;
 વીરા પુત્રખળવંત, વિવિધ મુંડું વખાણી;
 તેને સુત ચરખ્યાર, સુતા બે બે વળી નેની;
 પુત્રીનો પરીવાર, નગતમાં ગોલા બેનાં;
 મંચગસુત તો ચરખ્યાર છે, તેહ સવાયાં રી રહે;
 મંદ્રદીલદણ કહે રીધી બુખે, મહિ—એ એ એ એ ૬૪
 પાંતર—વીરામણની ખાંડી. ૧

પુરૂષ એ વચરૂર્થ, ખરી લેને ખર નારી;

सोयइ नानी नार, जंयने जांधी लीधु;
 नवराव्यु धरिनेह, रोमां राभिरमाइधु;
 परमेश्वरयी प्रथिम, नुगतथं तेनेबमाइधु;
 तेनुं नुहु सौरोबमे, गुए तेना पए सगीगए,
 रामगजे सपरारो धरौ, घरमां ने इहापए घए.
गीतर = पत्रागु.

नारी छे नवरंग, नही मा जावनी सखी;
 नही जीन यायेत्र, नही निगने नखी;
 नही अयनी रज्जु बाग, नही डोछे ते
 छे घुज्जु यरनेए, पुछयए परइधु
 तेनगरि नारिये नथी नए, स्वरेप पीपट
 परजो तो पेहेरो पाचडी, नही तो पेहेरो डां
गीतर = सर्पनी शंखणी.

अतिशय मोटुं मुज, जेव पासथी सरधु;
 खेद न सीग अजुप, विजा पाएते परधु;
 लख हन्नरो लोक, सौ रहे तेने सरए;
 निरमग साधेनेह, याद यादे यए यरए;
 रामदाछे सागर जेपडी, अडलवंत रहे आवड्यु;
 रामगडिये केहे छे पीज्यु, नडी कहो नेनायड्यु: ३१
गीतर = नायडु.

नही नरेके नार, नही नरेके नार, नही नरेके नार;

हेरा हेरा प्रवेरा, घणगुण गामे गामे;
 न्योतिष विद्या न ए, वात जनायी जुने;
 जतरा स्त्र ल ए नार, तेने प ए तेथी सने;
 जजया गुं जेथी जयनी मां, ने ल वि ध्य न हेर डरे;
 जाय र हा ज्यो छो ज्ये ह नो, य र्ण लु यी व ज ती मरे ७२

गीतर—रीपाणुं.

खोण पुंरुष गुणवंत, रिहो मे गामे गामे;
 हरा ^{ले} र म ज तु नो, न न ही रा य ए ज्ये ठामे;
 स्त्र स वार, धरे या ह न शो ला ते;
 पुंये न्या य, पुछे ने मान व म्म ले;
 पुंनु म हो रा जे न ही, लां य रे छे छे न्या लि ले;
 ह ते स त वा दियो, रे ज्ये ते वुं ड हि रि रे. ७३

गीतर—हरा शोरो.

जट पुंरुष जे ड नार, नार न ए नर न्जा एउं;
 खोण न रे नर होय, परा ड मी ले पर मा एउं;
 जे पुंरुषे ज्ये ड पुंरुष, ला ग हा री ने नामे;
 क्री वा य छे डं थ, ग या गु ण वं ता गा मे;
 व ध ता तो वी रा य ही ग था, व र्ण या ल हां डे वा र मां;
 रा म ग डे छे ले सुं री, ज नि धी डी छी थार मां ७४

गीतर—छ यो ज्ञानी रती, त्रा ए र ती नो वा ल,
 खो ग या ल नो ग द या एो, जे ग द या ए नो तो-
 ला, लो ज्ञा नो ज्ञा र मो ला ग मा सो जे र ले म हि रे.

ખટ પગતો છે ખરા, તમરતો નહિ તે તારા;
 એક વાંસો બેસી શી, ફુંગી તેની કપાઈ;
 વિધિ બને ગમનાક, નાથિ ઘાલી ઘણી મોટી;
 બુઝો કરમ બાનેગ, મોટી વાસાવય ચોટી;
 તાબુ કોત્રે પૈસાને રહે છે કુતુહલે, જે બપો;
 'તામળ કયિકે સદાય સે, સાફુ કાર ઘેર શોખમાં' ૭૫
 જીત્તર—તાબુ.

અંતરિસિનાર જનુય, તેહ ડોલાવી;
 મહોકમ ખાજે માર, જહુ બકવા ફરી
 મુખ ધિણ મોંસી શી, બાજે છે કંઠે ઘાલે;
 ખાંચેલી જળવંતી, મોંસી ધરમાં મારે
 તે ફસ્ત અશોરે બેઠે, તે શોભાવે સર્વ
 શામળ કેહ છે સમીપ કહો, કે મુહો મન ગવન-
 જીત્તર—પીન્નરાની તાંત.

મસ્તક મોટું હોય, મુખ તેનું બવ ધીકું;
 અન્નીર નવ ખાચ, વેદ અમૃતથી મીકું;
 પીટા પગને પેટ, પ્રીતથી પંચ પ્રમાણે;
 રાબ દાર રહત, કહી મોટા ઘર માંણે;
 સારંગનામ શોભીત છે, વરસે સારંગ બાણિઓ,
 સમજે સમીપ શામળ તણી, તે નશવંતા નણિયે. ૭૬
 જીત્તર—સંજુરો.

પુરુષ એક પવિત્ર, સુંદરી તેને સંગે;
 પોસાય પવિત્ર પાસ, રડાને રાયે રંગે;
 તે નરને તે નાર, પ્રેમ પૂરણ થી પરાયા;
 દુર્લભ નાણે રેવ, વેર સરને પણ વરણ્યા;
 પણ અચરત એક અપાર છે, બીપર નારને નર તંગે;
 વિપરીત યાત્રા મગફે, કારણ રડાં કવિ કળે. ૭૮
 ણિત્તર—એ રસીયોને સુખેડ.

ગણિત સમરિયાર પ્રશ્ન.

છપો.

નાણે ન, એક મરદ એક મેરી;
 જાનુ દસ, તો તળે અગણિત કેરી;
 જાંધી ગાંઠ, તહીં તે જાગડ જોલે;
 મપાસે જે લાગ, એક મુન પાસે તોલે;
 મજાગળ થી એક પડી, એકીને એકી થી એકી;
 જે સરખી થઈ તે સાથિમાં, કહો કેરી કેટલી હતી.

ણિત્તર—દોહરો.

છત જે તામાં છ હતી, એકે જાંધી ચાર;
 એટલે આણ ત્રણ થઈ પડી, પંડીત પ્રીતે બા;

પ્રશ્ન—છપો.

પંખી દોલું, એકી થી એકી થી એકી થી એકી;
 યનમાં રડ ગાંલીર, તે તણુ દસ બલાઈ;
 એક એક પત્રે પસી, બુદ્ધિ થી તોલે બા;

પણ્યું પહીં એક, સૌ ચિંતામાં પેઢાં.
 ફરીએ હાં તે બે બે બણાં, ત્યાં એક બે પાંડુ વણ્યું;
 ફરીએ પહીં તે કેટલાં ફરહો પાળ પણ્યું સીધું.
 —ગીતર—દોહરો—

પ્યારી ફરે મેં પારણ્યું, ફરી સંભળાયું ફરી;
 ચતુર પંખી એ ચાલે, વેડ પાછડાં ત્રણ.

—પ્રશ્ન—છપો.

ગોરી બેઠી ગોબ, લખે નહીં કેરે મીર
 દુર્યો મોતી ફાર, પડ્યો બઈ તેને તી
 ગર્ધ મોતી બગ માહી, પલકમાં બઈ
 ચોથ સવાયો તાગ, અધે મચે મઈ
 યાગિ છંદ તાગી વાલમાં ગબડી ગ
 ઉઠીએ મોતીએ કેટલાં ફરમની ફરમાં બન

—ગીતર—દોહરો—

છનું મોતી છતરતાં, ચોથ સવાયાં ત્રીશ;
 છંદ તાગતો સોળછે, બેકર ગડતાળીસ.

—પ્રશ્ન—છપો.

સંખી દેણાં બેન, બીડી આકાશો તાબ્યાં;
 ચંદ્રનમાં તેહ તલતાં તે સૌને તાબ્યાં;
 બોલ્યું દેણું એક, એક તપમાં મીઆવો;
 સરામાં છે એ પેલા તલતાં સૌને મન તાવો;

ગુંબોલિયુંતું, એકપક્ષી આપોતમો;
એતમથડી, ગણપક્ષી પુછુંઅમો;
છિત્તર=હોહો.

સોરુદોરશાસ્ત્રસાક્ષીદેસાય;
ગીબારબહુતા, પક્ષીસાતનેપાંચ;

અન્ન-છયો.

તાન્નણબેન, કુકરુરમવાન્નળી;
રસવાએ, ખાતેલીધુંખાણું;
તણોરીર, ત્રીન્નેબનેએતેમાંનમિયો;
ત્પીવીસ, રાન્નથઈતેતોરમિયો;
વેચવા, તેતોડોતકસરખું;
ગકરુ, સમન્નુબરોપંડિતકરરીપારખું.

છિત્તર=છયો.

રાપૈસાવીસ, ટાંકઅડતાગીસખાઈ;
માંઆડમેલાગ, ટાંકખંટતેતોલાઈ;
તણોરીરમાથીન, ખાતેરાખીનેખાધાં;
બાકીખેતા, સ, રસવારીરમાંથીસાચ્યા;
સુણારીરવા, ટાંકસતરવળીલીધાપૈસાથડી;
પોણોરીર, આબોલ્યોપછી, આપમુબનેઅટી.

અ ગુણગીવર ગુણકરવાપિરી.

પાગીઆપેનેપાય, ત્તણુંત્તોબનતોદીને;

અપીઆપેગીરી, હડવરતકોડકીને;

૬ ખોલ્યું. ૧ નમ્યો. ૨ રમ્યો. ૩ વહેચ્યા. ૪ સરખું.

આપણા ગારી છેમ, શમ મોહો.
 આપ જીગારે પ્રાણ, તે તણા છુઝે.
 ગુણ ક્રેડે તો ગુણ ધીગણો, મન
 જ્ય ગુણ ક્રેડે ગુણ કરે, તે જગમાં જીત
 ઘટાય તકરવા ધિરી.

इदं संगतं प्रतिष्ठितं, इदं सत्तुष्टं
 इदं कीर्तिनो लोचनं, इदं कान्तं नरसे
 इदं परमादित्यं, इदं पूज्यं परित
 इदं पित्रात्पुत्रं, इदं पुत्रं पुत्र
 यणी इदं जीवन्मृतं, इदं पापं पितृ, इदं सुखं पितृ
 इदं पुत्रं पुत्रं, इदं पुत्रं पुत्रं, इदं पुत्रं पुत्रं
 इदं पुत्रं पुत्रं, इदं पुत्रं पुत्रं, इदं पुत्रं पुत्रं

डाट सुमनु धन, डाट निर्धातानुं मुज;
डाट कृपाएनुं कान, डाट स्त्रीपाप्मीने
डाट ने घरनु छिह, डाट ने पातन छान,
डाट मापिकलंड, डाट नरनीनाछानी.
पणी डाट इहापण हीननुं, डाट लीजनालो
शामण डेह, डाट देहु दुख, डाट नेरपीनेगने.
स्वत्माविक येर दि.

યેર સુમઘાતાર, યેર કાયરને
 નેગીતોગીને યેર, યેર પુરોજીને
 યેર સાયને બુઢ, યેર ગુણાકાલસતી
 યેર અસુરને સુર, યેર નેગીત બતીને
 યેર પાંડવ પાંડવે યેર મુરખ પંડિત તણ;

